

Göteborgs Stifts-Tidning

Tvåhundraåttioåtta årgången

Nr 5

Fredagen den 23 augusti

2024

Lutherstiftelsen

Ledare

Guds lilla församling i en efterkristen värld

25/8 TRETTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Alvesta Helga Trefaldighets förs.: Hm 11 sammanlyst till Emmaboda
Borås Johannes förs., Gustav Adolfsg. 7: Gtj 10 G Andersson
Emmaboda S:t Andreas förs., Södra v. 22: Hm 11 pred. J Birgersson
Göteborg Immanuel förs., Glöstorpsv 49: Hm 11 G Skilling
Göteborg Lutherstiftelsen, Ekmansgatan 3: Gtj 11 T Laato
Helsingborg, S:t Matteus, Bruksq. 27: Hm 15 M Lindström
Kinna Den gode Herdens förs., Näsgatan 2 (Pingstkyrkan): Hm 10 Rune Imberg
Kristianstad Gratia Dei: Hm 11 L Artman
Kungälv Kvarngatan 8: Gtj 15 J-E Appell
Lund S:t Markus, Biskopsg. 10: Hm 11 P Toräng
Oskarström S:t Gabriels koin, Mariakyrkan G:a Nissastigen 65: Hm 11 B Ådahl
Ravlanda G:a skolan: Gtj 15 P Toräng
Skara Missionsprovinsen, Betaniakyrkan, Vasagatan 10: Hm 10 Jonatan Ådahl
Uddevalla Mariakyrkan, Sommarhems v. 4: Gtj 10 J-E Appell
Växjö Kyrkl. förb., Torpacken 3: Gtj 11 P Gustafsson

FJORTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Alvesta Helga Trefaldighets förs., Storgatan 36: Hm 10 J Brandt Erlandsson
Borås Johannes förs., Gustav Adolfsg. 7: Hm 10 G Andersson
Emmaboda S:t Andreas förs., Södra v. 22: Sånggtj 11 E Ängdahl
Fridafors kyrka Hm 16 J-E Appell
Göteborg Immanuel förs., Glöstorpsv 49: Hm 11 B Birgersson
Göteborg Lutherstiftelsen, Ekmansgatan 3: Gtj 11 D Johansson
Huskvarna Tegnérg. 8: Hm 15 A Eliasson
Kinna Den gode Herdens förs., Näsgatan 2 (Pingstkyrkan): Hm 14 H Vestergård
Kristianstad Gratia Dei: Hm 11 J-E Appell
Lund S:t Markus, Biskopsg. 10: Hm 11 P Toräng, Uppstartsmöte.
Uddevalla Mariakyrkan, Sommarhems v. 4: Gtj 10 Namn ej klart
Växjö Kyrkl. förb., Torpacken 3: Gtj 11 P Gustafsson

Predikaturerna fortsätter på sidan 9.

I Frankrikes många pittoreska historiska stadskärnor anordnas ofta s.k. medeltidsdagar med tornerspel, tidstypiska upptåg, dans och lek. Alla är välkomna, men vill man slippa betala inträde måste man klä ut sig. Dessa tillställningar har blivit ett veritabelt folknöje: tusentals män och kvinnor, gamla och unga, välsituerade och mindre bemedlade i färggrann klädsel fyller under några dagar gator och torg för att drömma sig in i en äventyrlig, exotisk forntid där de framträder som riddare i blanka rustningar, jungfrur i vackra klänningar, ondsinta trollkarlar och häxor, larmande borgare, bönder och tiggare, och även som ondskefulla drakar och demoner. Deltagarnas fantasifulla utklädnad ger dock intrycket av att de inspireras mer av vår tids s.k. fantasy-litteratur där övernaturligt starka hjältar kämpar mot monster, troll, häxor och onda imperier, än av medeltiden. "Fantasy-världen" har ofta ytliga likheter med europeisk medeltid vad beträffar dekoren men gestaltar i själva verket en fantasivärld som har mycket lite med denna tidsålder att göra. Förhållandet att det stora intresset för medeltidsdagar är förenat med en utbredd okunskap om tidsåldern ifråga noteras i ett franskt nyhetsmagasin där författaren reflekterar över en sådan tillställning i den lilla staden Provins öster om Paris. Då skribenten fick nog av larm, kommers och jippon och sökte stillheten i den mer än tusen år gamla kyrkan vars arkitektur och utsmyckning vittnade om byggnadens kallelse att vara en plats på jorden där dödliga människor får möta den himmelske, evige

Guden som uppenbarar sig i Bibeln, upplevde han att folk tycktes helt främmande för kristen religiositet som ju var medeltidsmänniskornas mentala drivkraft. Kyrkan brukades under evenemanget som souvenirbutik och rastplats. Kyrkbänkarna tjänade som varustånd, i koret åt deltagare sin medhavda matsäck och framför altaret hade barnen fri lek. Tillbedjan och vördnad var ersatt av högljutt sorl, rop, stök och skratt. Då författaren till sist fann en avsides plats där han kunde knäböja och be, så stirrade folk på honom som vore han en utomjording. I ett sådant andligt klimat är inte underligt att så många av våra kyrkor står tomma om söndagarna!

Att nutidsvästerlänningar i gemen är religiöst indifferent erinrades undertecknad om under en resa i Frankrike denna sommar. Jag hade då glädjen att få besöka två evangeliska församlingar som jag haft mycket att göra med då jag under 90-talet bodde i landet.

Först träffade vi den nu pensionerade kyrkoherden för *Église de la Croix* i Strasbourg, en församling vilken tillhör *Église Évangélique Luthérienne, Synode de France*. Synoden är ansluten till ILC, *International Lutheran Council*, som samlar bibel- och bekännelseetrogna kyrkor världen över. Gemenskapen i Strasbourg var liten även på 1990-talet men hade nu krympt ännu mer. Framgångsrik mission bland iranier hade under en tid minskat "medlemstappet" men fordrat mycket pastoralt arbete som sedan en tid inte längre bedrevs. Nu återstod bara en handfull av dessa

nykristna i gemenskapen. Åtskilliga äldre medlemmar förblir dock sin församling trogen och offerar generöst (uppmuntrade av det franska skattesystemets avdragsregler), varför prästtjänsten kan upprätthållas. De flesta i de yngre generationerna överger dock kristendomen helt och hållet. Ännu fortsätter denna lutherska kyrkas gudstjänstliv, om än i liten skala. Kanske 300 personer i synodens tio församlingar (belägna främst i Elsass och i Parisregionen) med ca 900 medlemmar, samlas till tillbedjan om söndagarna. Trots en del utåtriktad verksamhet, t.ex. utskick av välgjorda publikationer och diakonala insatser, finner få vägen till ett liv med Herren i denna kyrka.

Under resan besöktes också den protestantiska församlingen i staden Vesoul i östra Frankrike där jag var församlingsherde 1995-2000. Församlingen tillhörde då *Église Évangélique Luthérienne de France*, en liberal luthersk folk-

kyrka vars församlingsliv bärs av ideellt engagerade medlemmar. Denna kyrka har krympt ännu mer än den ovan nämnda bekännelse-trogna synoden. Församlingarna i Vesoul och näraliggande Lure, vars upptagningsområde - departementet Franche-Comté - är stort som Skåne, betjänas numera av pastorn i grannförsamlingen Héricourt. Söndagliga gudstjänster upprätthålls med hjälp av lekmannapredikanter, men den tidigare så omfattande barn- och konfirmationsundervisningen har nästan upphört, liksom de förr så viktiga hembesöken. Gudstjänsterna samlar oftast bara en handfull äldre personer. Eftersom förkunnele och sakramentsundervisning i denna kyrka genomgående är obiblisk, kan man mena att det är bra att dess församlingar tynar bort. Ändå är det med vemod man konstaterar att den kyrkliga seden liksom helt försvinner. Barn och unga varken döps eller konfirmeras längre. När hembesöken som tidigare gjorde kyrkan närvarande i sekulariserade familjer nu upphört, har de sista banden mellan kristendom och många människor helt klippts av. Denna de historiska protestantiska kyrkornas stagnation har i Frankrike inte kompensats av tillväxt bland evangelikala samfund, utan situationen är likartad där. Liksom i den katolska kyrkan med undantaget att vissa traditionalistiska grupper samlar större skaror av frimodiga bekännare vilka ofta manifesterar sin tro genom pilgrimsvandringar och uppmärksammande av olika helgon. Många menar att det sistnämnda fenomenet beror på att den allt starkare muslimska närvaron i landet medför att en del fransmän söker sina historiska, existentiella rötter på ett mer genuint sätt än att roa sig på medeltidsdagar: fädernas tro representeras ju för de flesta fransmän av den romersk-katolska kyrkan.

Materialism, okunskap om den kristna trons innebörd och betydelse för vår civilisation, sökande efter exotiska nöjen och äventyr, samt framförallt en förlorad insikt att tillvaron har en Skapare och Herre som vi människor är helt beroende av för vårt eviga väl, sådant är det andliga klimat som dominerar bland Västeuropas "urbefolkning". Det gäller i Frankrike och det gäller i Sverige. Bland invandrare från andra kontinenter är det annorlunda, men vi

som lever vårt kristenliv i lutherska församlingar med rötter i Europas gamla folkkyrkor, vi verkar ju mest bland sekulariserade landsmän.

Detta avkristnande är en katastrof för våra medmänniskor! Det innebär att färre hör Guds ord och så kallas till omvändelse och tro. Färre räddas till det eviga livet med den Himnenske Fadern och fler går den eviga domen i helvetet till mötes. När människor vänder Gud ryggen utlämnar Gud dem åt vilsna tankar och ett ogudaktigt jordeliv till skada för hela samhället. Synder som "rätten" att få göra abort och att med samhällets hjälp få ta sitt eget liv ses nu som något självklart i många länder. Äktenskapet hålls inte längre i ära samtidigt som promiskuitet och olika former av samliv i strid mot skapelseordningen hyllas offentligt och t.o.m. i s.k. kristna samfund. Och den ateistiska osanningen att tillvaron kommit till av sig själv genom kosmiska processer och biologiska mutationer vilken för många är ett oöverstigligt mentalt hinder för att ta kristen tro på allvar, den osanningen ses som självklar av de flesta. Denna vanföreställning lurar åtskilliga av våra samtida att söka sitt hopp i människors förmåga att med forskning och teknikutveckling övervinna hoten mot vårt kroppsliga och materiella välbefinnande som tornar upp sig, och stänger deras hjärtan för Guds ords sanning.

Det är som sagt inte förvånande att de bibelkristna blir allt färre i ett sådant andligt klimat. Vi som är engagerade i bibel- och bekännelse-trogna församlingar har att förhålla oss till denna olyckliga verklighet och bereda oss på att få leva vårt

GST:s redaktion och Lutherstiftelsen har bytt adress

Ny post- och besöksadress:
Ekmansgatan 3, 411 32 Göteborg

Nya e-postadresser:
gbgs.stifts.tidning@gmail.com
lutherstiftelsen.goteborg
@gmail.com

Redaktion

Patrik Toräng, ansvarig utgivare
E-post: patrik.torang@gmail.com

REDAKTION och EXPEDITION
Ekmansgatan 3, 411 32 Göteborg

E-post: gbgs.stifts.tidning@gmail.com
Tel. **070 615 11 61** (Till Patrik Toräng)
www.goteborgsstiftstidning.se

Prenumeration

Helår: 350 kr (9 nr inkl. julnr)
Nypren- och gåvopren: 275 kr
Halvår: 200 kr (5 nr)

ANNONSPRISER

Första sidan 6 kr/mm, textsidan 5 kr/mm.
Döds- och tackannonser 5 kr/mm.
Förlovnings-, vigsel- och födelse-
annonser 100 kr/st.
Moms tillkommer. Annonser skall inlämnas senast onsdag två veckor före påföljande tidnings utgivning.

Pg 2 55 21-6
Bg 340-5826

ISSN 0345-4290 Eget tryck

PRENUMERERA på Göteborgs Stifts-Tidning! Eller ge den som gåva!

Helår: 350:-

Nyprenumerant och/eller gåvo-
prenumerant 275:- för helår.

Plusgiro 2 55 21-6

Kontakt: 0723-180941

gbgs.stifts.tidning@gmail.com

kristenliv i små sammanhang under överskådlig tid. Visst, Herren förkunnar genom sin profet Johannes döparen att Gud ”ur dessa stenar kan väcka upp barn åt Abraham” (Matt 3:9): Herren Gud kan förvisso skapa omvändelse och tro i stor skala även hos genomsektulariserade svenskar - som då befolkningen i staden Nineve oväntat lät sig omvändas efter profeten Jonas varningsord. Men Herren har inte lovat att Han skall utföra ett sådant underverk! Även om man i samhällsdebatten ser många tydliga reaktioner från opinionsbildare av olika övertygelse mot radikala, antikristna politiska idéer vars destruktiva påverkan alla med sunt förnuft kan inse, så syns inga tecken på en förestående bibelkristen väckelse! I detta läge är det synnerligen viktigt att som kristen ta ansvar för sin gudstjänstfirande gemenskap och vårda den och vara tacksam för att den ännu existerar! Delvis i ljuset av ovannämnda reflektioner efter Frankrikeseran kan följande synpunkter vara av intresse:

Herrens verk för att frälsa själar sker framförallt då gudstjänster firas i Ande och sanning, med skriftenlig förkunnelse och sakramentsförvaltning. Det är Guds barns stora kallelse att få samlas till sådan uppbygglig tillbedjan och ta ansvar för gudstjänstlivet: där två eller tre är församlade i Jesu namn är Herren mitt ibland dem. Det är alltså inte meningslöst att fira gudstjänst även om antalet deltagare är mycket litet. Man kan till och med tvärtom hävda att gudstjänstfirande är speciellt meningsfullt i en miljö där de bibelkristna är ytterst fåtaliga. Dessa gudstjänster vittnar om att Herrens kraft är verksam även om knappt någon tror att Bibelns Gud existerar. Det kan vara påfrestande att leva sitt kristenliv i små gemenskaper som upplevs ”konstiga”. Låt oss då inte glömma att det bara är Guds Ord som ger kraft att framhärda i gudstjänstfirande. Ordets kraft behövs inte minst då ingen yttre motivation – som stämmningsfulla ritualer eller tryggheten att omges av många likasinnade – är för handen. Gudstjänstdeltagarna må därför uppmuntras i att fördjupa sig i Ordets sanningar veckans alla dagar genom enskild andakt med studium av Bibeln och Martin Luthers Lilla katekes.

Ingen kristen bör engagera sig i ett gudstjänstfirande präglat av falsk lära. Det skadar den egna trosrelat-

ionen och utgör ett falskt vittnesbörd. Urartar församlingslivet så att falsk lära tar överhand har man att söka sig till en annan, bibeltrogen gemenskap. Samtidigt är Ordet alltid verksamt då det framförs i textläsningar, liturgi och hymner. Herren kan genom sitt Ord skapa tro även i vilsna sammanhang. Ingen människa känner till hur Herrens Helige Ande verkar i vår nästas hjärta. Som bibeltrogna skall vi allvarligt varna för deltagande i obibliska gudstjänster samtidigt som vi vet att den sanna domen över vår nästas relation med Herren fällt av Herren själv som ensam vet vad som rör sig i människors sinnen.

I våra små kristna gemenskaper känner de regelbundna gudstjänstdeltagarna varandra mer än vad som är fallet i större församlingar. Vidare: i små gemenskaper är lekfolket engagemang ofta mer krävande eftersom få delar ansvaret för ekonomi och olika sysslor: regelbundet gudstjänstfirande kan där inte ske utan betydande givande i form av arbetstid och pengar. Vissa kan ge mycket, andra mindre. Vissa avstår från engagemang då de har legitima skäl att prioritera annat. Andras brist på givande kan ha sin grund i lättja eller eftersom de har ett osunt förhållande till sina pengar. Samtidigt gäller att gudstjänstfirande alltid är gratis. Det kan vara en ”utmaning” för de som ger mycket av sin tid och sina pengar att acceptera dem som ger mindre fastän de kunde ge mer, och också att glädjas över medåterlösta som deltar i gudstjänsterna sporadiskt utan att engagera sig. Samtidigt må man vara realistisk vad gäller de fåtaliga engagerade deltagarnas förmåga och ork att sköta olika sysslor och bestrida kostnader. Liksom rörande prästens möjlighet att leda gudstjänster om denne försörjer sig och sin familj med ett civilt arbete. Omständigheterna kan innebära att man inte kan fira gudstjänst varje söndag och helgdag fastän man så önskar.

Den fjärde saken som kan nämnas är vikten av kreativitet och strävan att evangelisera. Arbetet med att undervisa iranier i kristen tro i församlingen i Strasbourg är ett exempel på detta. Församlingen får inte vara sig själv nog! Ansträngningar för att på olika sätt dela med sig av det glada budskapet hör till ett friskt församlingsliv. Det spelar ingen roll om arbetet inte bär synlig frukt:

evangelisation kan bestå av förbön eller i att frimodigt bekänna sin kristna tro. Men det sker ju ofta att vi inte ser någon verkan av våra böner och vår bekännelse! Dock: du som har fått nåden att vittna och bekänna kan vara glad för egen del för din vilja dela med dig av och stå för din tro är en Andens frukt i ditt liv med Herren!

Så till sist: gemenskaper som delar samma kristna bekännelse i en region eller ett land mår bra av att stå i relation med varandra. Församlingar och präster behöver tillsyn och uppmuntran. Präster behöver kallas, utbildas och vigas. Samfund, alltså organiserade gemenskaper av församlingar, behövs även i avfallstider. Dessa behöver organ och ledare för samordning och tillsyn, för prästrekrytering, prästernas utbildning och prästvigning, och för sina relationer med andra samfund. Men denna del av Kristi kyrkas liv – som kan kallas ”överbyggnaden”: årsmöten, organ och kommittéer - får inte bli ett självändamål! Dess syfte är att stödja lokalförsamlingarnas gudstjänstliv. Det är i gudstjänsten som Guds ord är i svang för att skapa och bevara Guds medåterlösta kristna tro. Det säger sig självt att kyrkor med få och små församlingar inte behöver bruka lika mycket resurser på prästutbildning, administration och kyrkoledning som stora samfund. Kyrkorna må besinna sin kärnuppgift: att vidmakthålla gudstjänstfirande i lokalförsamlingarna på Bibelns och bekännelsens grund! Allt som sker i samfundet har detta stora huvudändamål: att möjliggöra och främja ett regelbundet, skriftenligt gudstjänstliv i Ande och Sanning.

Patrik Toräng

Tack för alla gåvor!

Göteborgs Stifts-Tidning

Plusgiro 2 55 21-6

Prästkassan

Plusgiro 34 65 56-4

Lutherstiftelsen

Plusgiro 49 12 14-3

Bankgiro 340-5826

Inför söndagen

FJORTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Ef 4:1-6

I denna söndags episteltext läser vi om enheten i Guds församling. Aposteln förmanar till endräkt och vänskap. Kristi kyrka är en andlig skapelse, och Anden vill bevara de kristna i enheten med Kristus och med de medkristna. Ofta ser vi mest på splittringen i kristenheten, men i stället ska vi tänka på att Kristi sanna kyrka redan är en enda.

Vi läser i episteltexten: "En är Herren, en är Gud och allas fader, han som står över allting och verkar genom allt och finns i allt." Gud är enhetens Gud. Men djävulen kom med splittring och söndring, så att det inte blev den saliga gemenskap mellan Gud och människor, som fanns från början. Men Gud har i Kristus upprättat en församling, en kyrka på jorden, dit han vill samla dem som gått bort. En har dött för alla. Jesu försoningsdöd betyder, att enheten som bröts mellan människor och Gud kan bli hel igen. Trots människors avfall och synd, kan de genom Jesus stå försonade och förlåtna inför Gud. Människor, som i sig själva är främmande och splittade från Gud, kan för Jesu försonings skull förenas till en församling. Genom syndernas förlåtelse kan de som söndrats från Gud förenas med honom genom tron på Jesus. Hans rike är ett nådens rike, som är till för förlåtna syndare.

"En är tron och ett är dopet" skriver aposteln. Genom dopet och tron tillhör de döpta och troende Kristi "enda, heliga, allmänliga och apostoliska kyrka". Jesus har gett sina apostlar sitt Ord, och dessa har gett denna undervisning till oss i Nya Testamentet, som är en förklaring av det gamla. Ordet skapar tro. "Tron kommer av predikan, och predikan i kraft av Kristi Ord" (Rom 10:17). Den förlorade sonens väg bort från fadern visar på de mångas olycksväg bort från Gud. Men Guds Ande visar vägen till-

baka till enheten och gemenskapen med Gud. Då visar han en oomvänd människa, att hon söndrats från tron. Han skapar ånger över att hon inte stannat kvar, och hon ser med bekymmer på sitt liv och sitt hjärta. En sann tro betyder att komma med alltsammans till frälsaren Jesus. Det var vår synd, som tillfogade honom hans lidande och hans sår. Men genom hans sår blir vi helade. Guds Ande skapar trons längtan efter förlåtelsen som Jesus förvärvat. Genom vad Jesus är och ger, äger en människa allt hon behöver för att tillhöra hans sanna församling på jorden. Herren ensam känner, vilka som tillhör hans sanna osynliga kyrka. Här i tiden ska ogräset och vetet växa tillsammans. Men vid skördetiden på den yttersta dagen blir allt tydligt och uppenbart.

Aposteln Paulus uppmanar till frid och enhet. Sådana förmaningar behövdes redan i de första församlingarna. Han varnar ofta för ett annat evangelium än det han förkunnat. Det blir en nödvändig splittring, om man avfaller från det evangelium, som en gång är givet och som den kristna församlingen uppmanas att stå fast vid. Den kristna kyrkan har från början satt gränser för det, som inte stämmer med det Ord som Jesus gett till sina apostlar. På det sättet kom trosbekännelserna till. En sådan söndring är nödvändig för att Kristi sanna kyrka ska bevaras i enheten med honom. Aposteln Johannes uppmanar till att pröva andarna, om de kommer från Gud. Samtidigt som han uppmanar de kristna att älska varandra, så varnar han för antikrists ande. De som förvillar fåren i Jesu hjord, söndrar sig från hans församling.

Men det finns söndringar, som inte beror på ett annat evangelium utan beror på människors syndafördärv och mänskliga skröplighet. I Kristi församling måste man rannsaka sig, om ovänskap och splittring beror på människors svagheter, högmod och prestige. Det kan gälla yttre ting och ordningar, som inte är föreskrivna i Nya Testamentet och där det därför råder frihet. I Nya Testamentets brev talas det om människostadgar, som kan vålla onödig ovänskap. Det som ska vara lika i Kristi församling är Ordet, dopet och tron. Men det finns sådant, som får lov att vara olika. Djävulen vill komma in i Guds försam-

ling genom att göra som han gjorde vid syndafallet, då han ifrågasatte vad Gud hade sagt. Men han vill även utnyttja de kristnas ofullkomlighet och svagheter och skapa misstro mellan dem. Då ska de tänka på Jesu förbön, när han bad för lärjungarnas enhet med honom och med varandra.

De kristna i Efesus blev av aposteln Paulus uppmanade att leva värdigt sin kallelse, vara ödmjuka och milda, ha fördrag med varandra i tålmod och kärlek. "Sträva efter att med friden som band bevara den andliga enheten." Jesu lärjungar är inte alltid sådana som de borde och ville vara. Syndens gamla människa har de med sig överallt. Jesus visar tålmod med dem genom att varje dag rikligen förlåta dem deras synder. Därför ska de visa tålmod och fördragsamhet mot sina medkristna, som de är förenade med genom en sann tro på Jesus. De ska ödmjuka sig och akta andra förmer än sig själva. De ska låta kärleken överskyla nästans brister och svagheter. Alla har inte nått lika långt i helgelse. När de tänker på Kristi kyrka som en kropp med många lemmar, var och en med sin uppgift, får de hjälp mot avund och högmod och förtal. Innan de rättar på andra, ska de rannsaka sig själva, ta ut bjälken hos sig själva i stället för flisan hos andra.

När de lever i trons gemenskap med Jesus i Ordet, bönen och nattvarden, blir de förödmjukade av Guds Ande, så att Jesu nåd är deras enda berömmelse. Ju större nåd, ju större kärlek. Ju närmare Jesus, ju större enhet. Genom att vara klädd i Kristi rättfärdighet, äger en kristen frid med Gud. Friden blir också ett band som bevarar den andliga enheten. Här i tiden består Guds församling av ofullkomliga syndare, men i den himmelska församlingen har den osynliga andliga enheten mellan de trogna bytts ut mot en synlig, tydlig och fullkomlig enhet.

Ingemar Svenungsson

Guds ords tjänare

Om prästen och förkunnelsen

Einar Lundberg

Häftad, 152 sidor. 110:-

Porto och emballage tillkommer

Kontaktuppgifter på sidan 2.

FEMTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Matt 6:24-34

GUD FÖRST OCH FRÄMST

Herren Jesus pekar i dagens evangelium på att Gud är och skall vara först och främst. Guds Ord kommer till oss i Bibeln om vem Gud är, vad Gud gjort, gör och skall göra. Det viktigaste är alltid att Gud med sin kärlek och omsorg bryr sig om oss. Gud står bakom allt det goda i tillvaron samt i Ditt och mitt liv. Gud är den som först söker oss och vill att vi äger gemenskap med Honom. Redan i dopet blev vi upptagna till gemenskap med Gud och det goda medborgarskapet i himmelen. När det gäller liv och tjänst här är det inte möjligt att tjäna både Gud och mammon. Gud skall vara först och främst. Det är nyttigt att gå på gång se på vad Gud gör. Det är nämligen så lätt att glömma Gud. Vad människor säger och gör är det många som uppmärksammar och i våra dagar är det stor information från många håll om detta. Därför är det stort att få vila i vad Gud gör. Det är värdefullt att få se bort från sig själv och se på Guds gärningar och Hans Ord. Att få vila under Hans vård är möjligt.

Guds goda gåvor ser vi exempel på i texterna för idag. I den gammaltestamentliga texten får vi se hur Herren genom sitt Ord och sin befallning styr till det bästa för Elia samt för änkan i Sarefat och hennes son. Gud avhjälper den uppkomna nöden. När vi fortsätter till episteln förklarar sig aposteln att han lärt sig att vara nöjd med det han har. Allt förmår han i Herren, för det är Herren som ger honom kraft. Att först söka Guds rike är att ta emot Gud och våga lita på vad Gud gör. För livet här och evigheten är det nödvändigt att söka Guds rike. Varje dag får vi med förtröstan lämna oss i Guds händer. Det innebär att lita på att Gud ger oss det som vi behöver. Av det som sker i världen förstår vi en hel del, men det finns också sådant som är svårt att fatta. Att först söka Guds rike har att göra med vissheten i hjärtat om att Gud är den som styr i Ditt liv och i övrigt. En sann kristen kan vara trygg under Guds vård. Jesus säger att vi inte skall bekymra oss. Han säger

TEXTLÄSNINGAR

1983 års Evangeliebok FJORTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Rubrik: Enheten i Kristus
GT-text: Jes 62:6-7
Epistel: Ef 4:1-6
Evangelium: Joh 17:18-23
Psaltarpsalm: 95:1-7a alt. 87:1-7

”Vem av er kan med sitt bekymmer lägga en enda aln till sin livslängd?” Gud har gett oss livets gåva och det är bara Han som vet hur länge det skall vara. Därför ger Han oss under livet de möjligheter och tillfällen som vi behöver för att komma till liv, till tro och få behållas i tron.

Vad Gud vill är överordnat vad vi människor vill. Jesus framhåller det vackra i skapelsen såsom himlens fåglar och ängens liljor. Guds uppehållande hand i skapelsen gör att himlens fåglar får vad de behöver och att ängens liljor växer. Så stor är Gud! Inte ens Salomo i all sin prakt var klädd som en av ängens liljor. Jesus visar på att vi människor är mycket mer än fåglarna. Att Gud ger oss kläder, föda, hus och hem och allt det vi till livets uppehälle behöver kan vi tacka för varje dag. Men gör vi det? Jesus säger ”Så lite tro ni har!” Ja, det mycket allvarliga är att vi ofta inte tänker på Guds barmhärtighet och nåd så som vi borde göra. Det allvarliga är att vi inte tror och litar så mycket på Gud som vi borde göra. Vår synd och otro får vi be Gud om förlåtelse för. Vi behöver be Gud om hjälp till kamp mot synd och otro. Vi behöver be om Den Helige Andes goda ledning. När vi uppriktigt ångrar och bekänner våra synder och ber om förlåtelse för dem, får vi tänka på Guds stora trofasthet och lita på att Han i sin barmhärtighet förlåter oss allt för Jesu Kristi skull.

Människan har en särställning i Guds skapelse. När Gud har så mycket omsorg om djur och natur, så får vi minnas allt Gud gjort, gör och skall göra för människorna. Guds nåd räcker för innevarande dag, för morgondagen och för all framtid. I stället för att Du skall bekymra Dig, så vill Du låta Herren ta hand om Dina bekymmer när Gud får vara den främste i Ditt liv.

2003 års Evangeliebok
FJORTONDE SÖNDAGEN
EFTER TREFALDIGHET
Rubrik: Enheten i Kristus
GT-text: Hes 37:15-22
Epistel: Ef 4:1-6
Evangelium: Joh 17:9-11
Psaltarpsalm: 95:1-7

1983 års Evangeliebok
FEMTONDE SÖNDAGEN
EFTER TREFALDIGHET
Rubrik: Ett är nödvändigt
GT-text: 1 Kung 17:8-16
Epistel: Fil 4:11-13
Evangelium: Matt 6:24-34
Psaltarpsalm: 86:1-12 alt. 135:1-7, 13-14

2003 års Evangeliebok
FEMTONDE SÖNDAGEN
EFTER TREFALDIGHET
Rubrik: Ett är nödvändigt
GT-text: Neh 9:19-21
Epistel: Apg 20:32-36
Evangelium: Matt 6:31-34
Psaltarpsalm: 123

1983 års Evangeliebok
SEXTONDE SÖNDAGEN
EFTER TREFALDIGHET
Rubrik: Döden och livet
GT-text: Jes 38:17-20
Epistel: Hebr 2:14-15
Evangelium: Joh 11:17-27, 38-44
Psaltarpsalm: 30:2-13 alt. 91:1-16

2003 års Evangeliebok
SEXTONDE SÖNDAGEN
EFTER TREFALDIGHET
Rubrik: Döden och livet
GT-text: Jes 26:19
Epistel: 2 Kor 4:7-14
Evangelium: Joh 11:28-44
Psaltarpsalm: 107:18-22

1983 års Evangeliebok
SJUTTONDE SÖNDAGEN
EFTER TREFALDIGHET
Rubrik: Gud eller världen
GT-text: Pred 12:1-7
Epistel: 1 Joh 4:16-21
Evangelium: Luk 16:19-31
Psaltarpsalm: 13:2-6 alt. 53:2-7

2003 års Evangeliebok
SJUTTONDE SÖNDAGEN
EFTER TREFALDIGHET
Rubrik: Rik inför Gud
GT-text: 2 Mos 32:1-4, 30-35
Epistel: 1 Joh 2:15-17
Evangelium: Matt 6:19-24
Psaltarpsalm: 49:6-12

Gud vet vad som ligger framför Dig. Människors ord kan vara värdefulla. Det kan även ibland vara tomma ord. Men Guds Ord håller. Vad Herren sagt får vi hålla oss till. När Han lovar att vara med de sina varje dag, så gäller detta. Vi människor är små och svaga. Men Gud är stark. De som vill först söka Guds rike skall sätta tilltro till det Gud säger och lovar så att det blir en förtröstan. Det är därför nödvändigt att komma till Gud och be Honom om hjälp i allt. Ingen klarar sig utan Gud, även om många menar att de reder sig på egen hand. Jesu lärjungar får undan för undan lära sig att lyssna med öron och hjärta till det Jesus säger om sig och om dem.

När Jesus säger "Ni kan inte tjäna både Gud och mammon", så ligger i dessa ord ett val. Antingen vill man tjäna Gud eller inte. Gud vill att alla skall bli frälsta. Men många ställer sig utanför och går på den breda vägen. De föraktar Gud och Hans Ord och slösar bort sina söndagar och vardagar. Men de som vill tjäna Gud har gjort det goda valet för tid och evighet. När vi hör och läser om Guds rättfärdighet, behöver våra tankar fästas vid flera ting. Någon egen rättfärdighet kan vi inför Gud aldrig åstadkomma, hur mycket och länge vi än strävar. Men Gud har i sin stora kärlek till oss sänt sin Son hit till världen för vår skull. Vi fick möjlighet att komma till tro och bli räddade. Vi behöver inte gå förloerade utan kan få det eviga livets gåva. I Jesus Kristus uppenbaras Guds rättfärdighet. Vår Frälsare var den ende som kunde uppfylla lagen. Kristus är vår rättfärdighet när vi söker och tar emot Honom. Han har tagit på sig all synd och skuld för oss, lidit, dött, blivit begravnen, uppstått på den tredje dagen och fört liv och oförgänglighet fram i ljuset. Så stort att det är möjligt att söka förlåtelse för all sina synder för Hans skull och få förlåtelse.

De som lever borta från Gud behöver vända om och slå in på den rätta vägen som leder till livet. De behöver läsa Guds Ord och bedja om Den Helige Andes ledning. Därför behöver de inte gå förloerade utan kan leva med daglig förlåtelse och hjälp från Gud. De som redan kommit till tro och söker först Guds rike och Hans rättfärdighet får fortsätta på den inslagna vägen. En använd

SEXTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Joh. 11:17-27, 38-44

Vi firar "höstens påskdag", som den här söndagen ibland kallas, eftersom den handlar om döden och livet. "Döden och livet" är också en passande överskrift för Johannes-evangeliet märkliga men underbara elfte kapitel, där vi kan läsa om Jesu vän Lasarus död och uppståndelse. Bland de många tecken Jesus gjorde under åren han vandrade på jorden tycks uppväckandet av Lasarus ha varit det tecken som kanske väckte störst uppmärksamhet och förundran bland människor.

Människans maktlöshet inför döden

Lasarus systrar Marta och Maria hade sorg. Människor omkring dem gjorde vad de kunde för att trösta dem i sorgen, men så mycket mer kunde de förstås inte göra för dem. De kunde inte ge dem det de önskade: att få sin bror tillbaka. När sorgen blir djup och förlamande kan man få rådet att gå vidare. "Livet måste gå vidare", brukar man säga, men man vill ju inte gå vidare utan de människor man älskar mest. Det kan kännas som ett svek att lämna dem i en kall grav, fastän det är det enda handlingsalternativ som står till buds för oss människor.

Bibel i hemmet är ett gott vittnesbörd om att det fått bli och vara en trohet mot Guds Ord. Knäppta händer och bönestunder varje dag är vittnesbörd om detsamma. Angelägenhet om att möta Herren ofta i kyrkan och nattvarden likaså. Med ödmjukhet vill Herrens vänner fortsätta framåt. Ofta kan det vara undermöda, slit och kamp de går i sina uppgifter när de vill tjäna Gud. Ofta är det inte minst genom sina gärningar som Herrens vänner får vittna om att de tjänar Gud. Att älska och tjäna Gud får sin följd i att älska sin nästa såsom sig själv. Jesus talar med de sina om att nöd kommer. Men med Frälsaren får de alltid fortsätta framåt. Herren hjälper dem så att de kan nå det goda målet. För Jesu skull kan de bli frälsta och saliga. I Jesu namn. Amen.

Anders Hjalmarsson

Vi vill gärna göra avskedets stund, begravningen, till en varm, vacker och ombonad stund för att lindra det svåra, men döden är ändå inte vacker. Evangeliet påminner om de krassa realiteterna, hur den biologiska nedbrytningen av människans kropp påbörjas från dödsstunden. När Jesus befäller att ta bort stenen från graven utbrister Marta: "*Herre, han luktar redan, det är redan fjärde dagen.*" Av jord är du kommen, jord skall du åter bli.

Marta och Maria delade sorgen över sin bror, men de var två olika personligheter. I berättelsen om Lasarus död känner vi igen systrar-nas personlighetsdrag från Lukas-evangeliet. Marta var den handlingskraftiga, Maria den eftertänksamma. Medan Maria blir sittandes kvar hemma skyndar Marta iväg för att möta Jesus. Av Maria kan vi lära oss att lyssna till Guds ord och ta vara på det. (Luk 10:39) Av Marta kan vi lära oss att söka Herren, medan han låter sig finnas. Martas ord till Jesus är dock något gåtfulla: "*Herre, om du hade varit här, skulle min bror inte ha dött. Men också nu vet jag att Gud kommer att ge dig vad du än ber honom om.*" Vad förväntade hon sig att Gud Fadern skulle göra som svar på Jesu bön? Fortsättningen talar inte för att Marta förväntade sig att Jesus skulle uppväcka hennes bror. Jesus överraskade alla när han gjorde vad ingen annan människa kan göra.

Jesu makt över döden

Inför Jesus uttryckte Marta sin tro, både på de dödas uppståndelse och på Jesus själv: "*Ja, Herre, jag tror att du är Messias, Guds Son, han som skulle komma till världen.*" Martas trosbekännelse är en av de tydligaste beaktelserna av tron på Jesus från människor i evangelierna. Hon uttryckte sin tro med nästan samma ord som Simon Petrus gjorde vid ett helt annat tillfälle: "*Du är Messias, den levande Gudens Son.*" När Petrus uttryckte den apostoliska tron med dessa ord fick han en kraftfull bekräftelse från Jesus: "*Salig är du, Simon, Jonas son. Ty kött och blod har inte uppenbarat detta för dig, utan min Fader som är i himlen.*" (Matt 16:16-17) Martas beaktelse, fastän den var nästan likadan som Petrus, verkar inte ha blivit lika känd och ihågkommen. Kanske beror det på att Jesu ord till Marta är ännu större.

Jesus uttalar ju ord som ingen annan människa kan eller får säga! *”Jag är uppståndelsen och livet. Den som tror på mig skall leva om han än dör, och var och en som lever och tror på mig skall aldrig någonsin dö.”* Jesus låter Marta, och oss, veta vem Guds Son är och vad han kan göra. När Jesus uppväcker Lasarus blir det ett sigill på dessa ord. Med en kort och myndig befallning befallde han den döde att komma ut ur sin grav! Den levande Gudens Son har makt över döden. Med detta under visade Jesus sin härlighet, Guds egen härlighet.

Tron på Jesus ger liv

Undret med Lasarus bevisar att Jesu underbara ord var sanna. Det överträffas bara av hans egen uppståndelse från de döda på påskdagens morgon. Jesus gjorde detta för att Marta och Maria, alla ögonvittnen på platsen och alla som senare fick höra om detta – också vi som idag hör och läser om detta – skulle tro på honom, för att vi skulle tro att han är den han säger att han är: uppståndelsen och livet.

Jesus löste Lasarus ur dödens band, och han vill också lösa oss ur rädslan inför döden. Döden är inte slutet. På den yttersta dagen skall han uppväcka oss alla med samma myndighet som han uppväckte Lasarus. En del – av allt att döma många – får då uppstå till evigt straff, medan en del får uppstå till evigt liv med Gud, Fadern och Sonen och den helige Ande.

Jesu löftesord till Marta är ord som kan ge oss hopp inför döden: *”Den som tror på mig skall leva om han än dör...”* Undret med Lasarus visar oss att det inte är några tomta ord! Den som lever här i tron på Jesus har egentligen redan övergått från döden till livet. Den människan får fortsätta livet med Jesus på andra sidan under bättre omständigheter. Då blir döden inget hot, som man står maktlös inför. Tvärtom blir döden då en befrielse från denna syndens värld.

Marta bekände inför Jesus sin tro på de dödas uppståndelse, ungefär som man bekänner den tron i guds-tjänstens trosbekännelse. Hon tycks inte ha väntat sig att hon skulle få bevittna uppståndelse från de döda redan samma dag. Få saker är så svåra att föreställa sig som de dödas uppståndelse, och för många som bekänner den tron kan det kännas

SJUTTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Luk 16: 19-31

DIN LEVNADSTID – ILLA ELLER VÄL ANVÄND?

1. Illa använd – om du glömmer Gud och gör det jordiska till ditt högsta goda.

Det var för att varna sina åhörare som Jesus berättade om den rike mannen. Inte för att han var rik och kunde göra sig goda och glada dagar, men för att han gjorde sin rikedom och sitt välstånd till sitt högsta goda. Han glömde Gud och Hans goda. Han glömde sin odödliga själ. Han glömde att leva för den evighet som följer på levnadstiden.

Den rike mannen har sina likar inte bara bland dem som lever i överflöd. Även sådana som inte har det lika gott ställt som han, kan ofta vara så fästade vid det jordiska att det blir deras högsta goda och därmed deras gud.

Hur kan detta visa sig? T.ex. så att man inget högre önskar än att kunna leva *”i fest och lyx var dag”*. Eller inget hellre vill än bli omtalad och firad. Eller offerar nästan all tid och alla krafter på att skrapa ihop en förmögenhet. Men också så att man stänger hjärtat för dem som är i nöd, som den rike mannen gjorde för den fattige som låg vid hans port. Och även om inte alla går lika långt i själviskhet som han, utan det finns

som någonting väldigt avlägset, till och med teoretiskt. Det kommer dock en tid och en stund när detta skall bli verklighet och vi får bevittna det – ja, vara med om det! Det sker när Herren Gud i sitt allvisa råd ser att tiden är mogen för det.

När hösten kommer, kylan sätter in, löven gulnar och faller till marken kan våren kännas avlägsen. När vintern blir lång kan tanken på en vår med ljus och värme nästan te sig som en saga eller en dröm. Lika säkert som våren ändå kommer, kommer också uppståndelsens gyllene morgon. Här och nu får vi tro och hoppas på Honom som är uppståndelsen och livet. Han är Herren över liv och död, och hans ord och löften är att lita på! I Jesu namn. Amen.

Anders Alapää

de som låter en och annan smula falla från sitt rika bord, så har ändå alla den rike mannens likar detta gemensamt: De gläds mer över jordiska framgångar, än över möjligheten att få det rätt ställt med Gud. Bekymras mer över jordiska förluster, än över förlusten av Guds rike och dess goda. Har fler och viktigare ärenden till människor i jordiska angelägenheter, än till Gud i det som rör det viktigaste av allt: själens eviga frälsning. Sörjer mer över en morgondag som de inte säkert vet om de får uppleva, än för den evighet som de säkert vet att den kommer.

Visserligen kan de ibland nås av ett Guds ord, som allvarligt uppmanar dem att omvända sig från sina avgudar till den sanne Guden. Men ofta får Ordet tala för döva öron. Visserligen tänker en del: Om Gud bara ger mig något särskilt tecken, ska jag omvända mig. Men när inget särskilt händer, blir de kvar i samma förakt för Guds ord, samma syndande på nåden, samma likgiltighet om hur evigheten ska bli. Men hör nu vad Jesus säger till dem som tänker och handlar så: *”Lyssnar de inte till Mose och profeterna, så låter de sig inte övertygas ens om någon uppstår från de döda.”* Sker ingen omvändelse när Gud på vanligt sätt, d.v.s. genom sitt ord, söker, kallar, varnar och väcker människor, då kan inget annat hjälpa dem. På en illa använd levnadstid måste då till sist följa en evighet utan Gud och Hans nåd. På ett varnande sätt framställer Jesus detta för oss, då Han med stort allvar talar om den rike mannens slut.

”Även den rike dog och blev begravd”, säger Jesus. Det var säkert en praktfull begravning. Hans slut tycktes lika lysande som hans liv varit. Men Jesus låter oss förstå att så inte alls var fallet. Jesus visar oss en man som visserligen vaknade upp och insåg hur illa han använt sin levnadstid, men för sent. Hans synd, som han inte gjort upp med Gud om i bekännelse och bön om förlåtelse, blev i evigheten som brinnande pilar i samvetet. Han bad om en droppe vatten att svalka sin tunga med, men förgäves. Det enda vatten som hade dugt till svalka var det som Bibeln kallar *livets* vatten och som är Jesus själv. Men detta vatten hade den rike mannen menat sig kunna vara utan och därför gått förbi. I stället hade han försökt

släcka själens djupaste törst med det jordiska. Men det är lika omöjligt som att försöka släcka den vanliga törsten med havsvatten.

Låt nu det som Jesus berättar om den rike mannen få varna dig för att illa använda din korta men dyrbara levnadstid. Låt det få väcka dig till verklig omtanke om din själs frälsning. Och dröj inte, utan *"sök i dag, då år och hälsa än ge dig tid och kraft därtill, sök Herrens nåd, som vill dig frälsa, blott du på honom trösta vill"*.

2. Väl använd – om du söker Gud och har Honom till ditt högsta goda.

Det hade Lasarus gjort. Visserligen säger Jesus inget om hans andliga tillstånd. Det enda vi får veta om honom är hur han här hade det i yttre avseende: Han var *"fattig ... full av sår ... längtade efter att få äta sig mätt på det som föll från den rikes bord"*. Nu var det inte nöden i sig som gjorde att Lasarus *"fördes av änglarna till platsen vid Abrahams sida"* när han dog. Låt oss se vad det var.

Vad den rike mannen hette, säger inte Jesus. Däremot får vi veta den fattiges namn: *Lasarus*. Med detta har Jesus helt visst velat beskriva vad det var som gjorde att denne – till skillnad från den rike, som plågades svårt i helvetet – fick ett sådant saligt slut. Lasarus betyder *Herren hjälper*. Hans högsta goda var just *Herren* och det som Han hade att ge. Vid Herren höll han fast. Att Herren skulle hjälpa honom var hans fasta tro. Det hade han lärt av Mose och profeterna, d.v.s. Herrens ord. Vid detta höll han också fast i stilla väntan på att Herren skulle hjälpa. Och det gjorde han inte förgäves. Så dog han, och hans slut föreföll människor lika eländigt som hans liv varit. Det står inte ens att man begravde honom. Men vad gjorde väl det, när slutet blev att han *"fördes av änglarna till platsen vid Abrahams sida"*. Lasarus fick i döden komma dit där hans och alla trognas själar åtnjuter salighet i väntan på uppståndelsens morgon, då också deras kroppar ska uppväckas till evig salighet hemma hos Herren.

"Nu får han tröst." Så beskriver Jesus Lasarus salighet. *Här* var han fattig, *där* fick han del av all himlens rikedom. *Här* fick han lida brist på mat och dryck, *där* blev

Kyrka och samhälle

Ärkebiskop Modéus uppvaktade Mekane Yesus-kyrkan

Ärkebiskop Martin Modéus höll den 28 juli ett tal i Etiopiens huvudstad Addis Abeba i samband med att Mekane Yesus-kyrkan inledde firandet av sitt 70-årsjubileum. Det stora jubileumsfirandet äger dock rum först 2029, då det gått 70 år sedan samfundet formellt grundades år 1959. Firandet påbörjades dock alltså redan i år under mycket högtidliga former. På sin Facebook-sida återger ärkebiskop Modéus sina intryck från högtiden:

"Allt ramades in med en imponerande procession, en stor skönsjungande kör, bön och förkunnelse. Särskilt fint att allt inleddes med den svenska psalmen O store Gud.

Martyren Gudina Tumsa uppmärksammades. Han var tidigare generalsekreterare för kyrkan och mördades av regimen den 28 juli 1979. Det avtäcktes även en modell av den blivande nationella katedralen som ska stå klar 2030.

hans hunger och törst stillade av det fördolda mannat och det levande vattnet som går ut från Guds och Lammets tron. *Här* fick han uppleva att jorden är en tåredal, *där* fick han alla tårar torkade av Gud själv.

En sådan salighet kan också du få, bara du vill lyssna till Mose och profeterna, till Ordets både lag och evangelium. Lagen som säger att du ska vara helig som Gud är helig. Evangelium som säger att *"var och en som tror på Honom (Jesus) får syndernas förlåtelse genom Hans namn"*. När lagen får avslöja och döma dig, och evangelium upprätta och benåda dig, då får du det rätt ställt med Gud. Då blir Han ditt högsta goda. Då blir Guds nåd det som du förtröstar på i liv och död. När du äger de rikedomar som inte ens döden kan ta ifrån dig, då gör det heller inte så mycket om du inte kan leva i jordiskt överflöd eller om du här får det svårt och bekymmersamt. Och när din levnadstid är slut, ska Gud sända sina änglar till dig för att föra dig till den eviga glädjen. Amen.

Jan-Erik Appell

På plats fanns flera internationella gäster, däribland en delegation från Sverige. Jag överlämnade ett påskljus till president Yonas Yigezu i Mekane Jesu-kyrkan samt gav en hälsning." (Martin Modéus på Facebook den 28 juli)

Det var ett stort firande för en stor kyrka! Mekane Yesus-kyrkan är med sina 8,3 miljoner medlemmar det största samfundet inom *Lutherska Världsförbundet*. Liksom många andra kristna samfund i Etiopien och andra afrikanska länder har Mekane Yesus-kyrkan sett en närmast explosionsartad tillväxt under de senaste årtiondena. Namnet *"Mekane Yesus"* betyder 'Jesu plats' och kyrkan har en särskild koppling till Sverige, eftersom den har sina rötter i EFS missionsarbete i Etiopien.

Relationen till Sverige och Svenska kyrkan har dock försämrats avsevärt under de senaste årtiondena. I Mekane Yesus-kyrkan, liksom i många andra afrikanska samfund, tar man avstånd från liberaliseringen inom de äldre samfundet i Europa och Nordamerika, inte minst från införandet av samkönade "äktenskap". Redan efter att Svenska kyrkan 2006 beslutade om välsignelse av samkönade partnerskap värdjade Mekane Yesus-kyrkan om att Svenska kyrkan skulle ompröva sitt beslut med hänvisning till "sanningen i Bibelns lära". Som bekant valde Svenska kyrkan att bortse från sin etiopiska systerkyrkas varningar och fortsatte på den inslagna vägen. Efter att Svenska kyrkan 2009 gick ännu längre och beslutade om kyrklig vigsel av samkönade par sände Mekane Yesus-kyrkan "en pastoral uppmaning till Svenska kyrkan att återvända till och förbli under Bibelns auktoritet och ompröva sitt ställningstagande".

I ett brev till den dåvarande ärkebiskopen *Anders Wejryd* slog Mekane Yesus-kyrkan 2010 fast att "familjen skapas av den äktenskapliga föreningen mellan en man och en kvinna, som bestämt av Gud Skaparen". Mekane Yesus-kyrkan gav därefter Svenska kyrkan gott

om tid att begrunda den allvarliga uppmaningen till besinning och omvändelse. När också dessa varningar klingade ohörda beslutade dock Mekane Yesus-kyrkans generalför-samling (motsvarande kyrkomötet) 2013 att göra den kraftigast tänkbara markeringen gentemot Svenska kyrkan genom att säga upp kyrkogemenskapen eller nattvardsgemenskapen samfundet emellan. Vid samma tid avslutade Mekane Yesus-kyrkan också kyrkogemenskapen med det liberala *ELCA* (den Evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika) av liknande anledningar. Den amerikanska kyrkan svarade kraftfullt genom att avbryta allt diakonalt samarbete med sin etiopiska systerkyrka. Svenska kyrkan valde dock en mjukare linje och fortsatte med sitt diakonala arbete i Etiopen. De informella kontakterna mellan företrädare för de båda kyrkorna fortsatte också. Inte minst fortsatte man att mötas inom ramen för Lutherska Världsförbundet, men i fortsättningen alltså utan altar- och predikstols-gemenskap.

Också inom Svenska kyrkan beklagade många avfallet från Bibelns lära om det heliga äktenskapet, och röster som manade till besinning och eftertanke fortsatte att höjas. År 2016 motionerade kyrkomötesledamoten *Dag Sandahl* om att kyrkostyrelsen borde utreda faktorerna bakom konflikten med Mekane Yesus-kyrkan. Föga överraskande valde kyrkomötet att avslå Sandahls motion. En av ledamöterna i ekumenikuskottet, *Dan Sarkar*, valde dock att beklaga detta i ett skriftligt yttrande, där Sarkar bl.a. skriver: "Brytningen 2013 var historisk i sin betydelse och om det trasiga ska kunna helas, behöver någon ta det första steget till försoning. Det hade varit på sin plats att den kyrka som fattade beslut som i slutändan orsakade en splittring som ett första steg gör en genomlysning av processen som föregick brytningen, för att lära av historien och göra vad som kan göras för att framtida konflikter inte skall behöva få samma förödande konsekvenser."

Mot bakgrund av brytningen mellan Svenska kyrkan och Mekane Yesus-kyrkan väcker den nuvarande ärkebiskopen Martin Modéus besök i Addis Abeba och hans tal vid jubileumshögtiden där många frågor. Är Svenska kyrkan nu på väg att försonas med Mekane Yesus-kyrkan och

återupprätta den brutna gemenskapen? En sådan försoning kräver dock att man reder ut konflikten som varit. Modéus berörde dock *inte med ett ord* de senaste årtiondenas konflikt samfundet emellan vid sitt tal i Addis Abeba. Han valde att inte bara tala om "elefanten i rummet", utan talet ger lyssnaren intrycket att relationen mellan Svenska kyrkan och Mekane Yesus-kyrkan idag är ytterst förtroendefull och utmärkt god! Modéus säger i talet att: "Banden mellan den Etiopiska Evangeliska Mekane Yesus-kyrkan och Svenska kyrkan är starka. Vi delar en gemensam historia." Modéus exemplifierar den gemensamma historien med EFS-missionärernas arbete i Etiopien på 1900-talet, men förbigår de senaste årtiondenas händelser med tystnad. Ärkebiskopen gör även ett djärvt påstående: "Våra kyrkor delar bekymmer, resurser och erfarenheter såsom lemningar i Kristi kropp." Påståendet klingar märkligt med tanke på att Svenska kyrkan valde att helt ignorera de allvarliga bekymmer, som Mekane Yesus-kyrkan för några år sedan gav uttryck för när det gäller utvecklingen i Svenska kyrkan! Modéus uttrycker också en förhoppning om att i fortsättningen få "vandra, arbeta och be tillsammans med er i EECMY i ett ömsesidigt delande och lärande". Hittills har vi dock inte sett några tecken på att Svenska kyrkans ledning är villig att lära sig någonting av den etiopiska kyrkans maningar till omvändelse och besinning i fråga om respekten för Bibelns lära om skapelsen och äktenskapet.

Präster och lekfolk inom Svenska kyrkan, som delar den bibliska och allmänkyrkliga läran om äktenskapet med Mekane Yesus-kyrkan, har med åren blivit alltmer marginaliserade. Ledningen för Svenska kyrkan har systematiskt försökt att tuga ihjäl den konservativa oppositionen inom samfundet. Det största evangelisk-lutherska samfundet i världen kan naturligtvis inte förbigås med samma tystnad. I stället blir man tvungen att förbigå oenigheten med tystnad. Man låtsas som att brytningen mellan de båda samfundet aldrig ägt rum och sopar de så viktiga skillnaderna i fråga om kyrkans lära under mattan. Det bäddar knappast för någon försoning och återupprättad kyrkogemenskap.

Anders Alapää

8/9 FEMTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

- Alvesta** Helga Trefaldighets förs., Storgatan 36: Hm 15 J Brandt Erlandsson
Borås Johannes förs., Gustav Adolfs g. 7: Gtj 10 H Vestergård
Emmaboda S:t Andreas förs., Södra v. 22: Hm 11 J Brandt Erlandsson
Fridafors kyrka: Gtj 16 J-E Appell
Göteborg Immanuel förs., Glöstorpsv 49: Hm 11 N Olsson
Göteborg Lutherstiftelsen, Ekmansgatan 3: Gtj 11 D Johansson. Nattvarvsförhör
Helsingborg, S:t Matteus, Bruksg. 27: Hm 15 L Artman
Kinna Den gode Herdens förs., Näsgatan 2 (Pingstkyrkan): Gtj 14 H Vestergård
Kristianstad Gratia Dei: Hm 11 J-E Appell
Kungälv Kvarngatan 8: Hm 15 S Eriksen
Lund S:t Markus, Biskopsg. 10: Hmg 11 L Artman
Oskarström S:t Gabriels koin, Mariakyrkan G:a Nissastigen 65: Hm 11 B Ådahl
Uddevalla Mariakyrkan, Sommarhemsv. 4: Gtj 10 T Olsson
Växjö Kyrkl. förb., Torpabacken 3: Gtj 11 P Gustafsson

15/9 SEXTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

- Alvesta** Helga Trefaldighets förs., Storgatan 36: Hm 10 S Appell
Borås Johannes förs., Gustav Adolfs g. 7: Hm 10 G Andersson
Emmaboda S:t Andreas förs., Södra v. 22: Gtj 11 A Petersson
Fridafors kyrka Gtj 16 J-E Appell
Göteborg Immanuel förs., Glöstorpsv 49: Hm 11 G Skilling
Göteborg Lutherstiftelsen, Ekmansgatan 3: Hm 11 I Svenungsson.
Lund S:t Markus, Biskopsg. 10: Hmg 11 P Toräng
Huskvarna Tegnér g. 8: Gtj 15 G Siverbo
Kinna Den gode Herdens förs., Näsgatan 2 (Pingstkyrkan): Hm 14 Rune Imberg
Kristianstad Gratia Dei: Hm 11 J-E Appell
Skara Missionsprovinsen, Betaniakyrkan, Vasagatan 10: Hm 10 O Wessman
Stockholm Kyrkl. Förb. Roseniuskyrkan, Smala gränd 5: Hm 14:30 J-E Appell
Uddevalla Mariakyrkan, Sommarhemsv. 4: Hm 10 **Namn ej klart**

SJUTTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

- Alvesta** Helga Trefaldighets förs., Storgatan 36: Hm 15 J Brandt Erlandsson
Borås Johannes förs., Gustav Adolfs g. 7: Gtj 10 G Andersson
Emmaboda S:t Andreas förs., Södra v. 22: Hm 11 J Brandt Erlandsson
Göteborg Immanuel förs., Glöstorpsv 49: Hm 11 Niclas Olsson
Göteborg Lutherstiftelsen, Ekmansgatan 3: Gtj 11 C S Block
Helsingborg, S:t Matteus, Bruksg. 27: Hm 15 M Lindström
Kinna Den gode Herdens förs., Näsgatan 2 (Pingstkyrkan): Gtj 15 G Andersson
Kristianstad Gratia Dei: Hm 11 L Artman
Kungälv Kvarngatan 8: Gtj 15 **Namn ej klart**
Lund S:t Markus, Biskopsg. 10: Hmg A Karlgren
Oskarström S:t Gabriels koin, Mariakyrkan G:a Nissastigen 65: Hm 11 B Ådahl
Ravlanda, G:a skolan: Hm 15 A Karlgren
Uddevalla Mariakyrkan, Sommarhemsv. 4: Gtj 10 **Namn ej klart**
Växjö Kyrkl. förb., Torpabacken 3: Gtj 11 P Gustafsson

Ord av rätta lärare

Den väckande kraften i vår predikan

Författaren inleder med frågan vad för väckelse som åsyftas och svarar, efter att kort ha kommenterat Jesu bergspredikan (Matt 5-7), aposteln Petrus predikan den första pingstdagen (Apg 2) och aposteln Paulus predikan för landshövdingen Felix (Apg 24): "Väckelse är alltså: att andligen sovande människor får erfara stöt och styng i sina hjärtan och samveten och bli förskräckta och – såsom en följd av väckelsen – antingen med bekymmer fråga, vad de skola göra för att bli saliga, eller förhärda sina hjärtan. Om väckelsen leder till bättring och tro och nytt liv - och människorna icke likt Felix - förhärda sina hjärtan -, så behövs väckelse även sedan. Ty omvända människor kunna bli slumrande och, såsom församlingsängeln i Sardes (Upp 3), nöja sig med namnet att de leva, under det att de gå in i den andliga dödssömn. Även de visa jungfrurna (Matt 25) blevo sömniga och somnade i väntan på brudgummens ankomst. Väckelse är sålunda något, som behövs för varje människa och varje tid. Icke minst äro vi präster, ordets förkunnare, i behov av väckelse ...

Se vi på vår tid och de människor som nu leva, så kan man icke dölja för sig den dystra sanningen, att andlig sömn och slummer äro mycket allmänt förekommande. Gradmätare för det andliga tillståndet är: hur Bibeln och söndagarna användas. Ibland kan man nästan tänka, att många i vår tid äro alldeles omöjliga för väckelse. Så omöjligt och hopplöst kan det se ut. Men det är likväl icke rätt att tänka så. I stället bör man tänka på Johannes döparens ord: "Jag säger eder, att Gud av dessa stenar kan uppväcka barn åt Abraham" (Matt 3:9).

I artikelns andra del andra del redogörs för kraften i en väckande predikan: den Helige Ande, som verkar genom Guds ords sanna förkunnelse, väcker tro var och när det behagar Gud. Guds ords väckande förkunnelse talar lag och evangelium och hela Guds rådslut. Väckande predikan handlar också mycket om salighetens ordning, den lyfter fram åhörarnas ansvar att bruka salighetens medel samt saligheten själv och dess motsats, den eviga

fördömseln. Då predikanten öser ur Skriftens sanningar och tillämpar dem på åhörarna må hans avsikt vara att förkunna, inte vad åhörarna vill höra, utan vad de behöver höra. Så följer den avslutande delen som närmare beskriver en väckande predikans utformning.

Hur skall det bli en sådan väckande kraft i vår predikan?

1) Jag vill inte här uppehålla mig vid det gamla spørsmålet, om Guds ord kan vara kraftigt i en oomvänd prästs mun, eller kanske rättare: om en oomvänd präst kan predika Guds ord. Jag vill endast till min egen och kanske även till någon ämbetsbroders tröst anför, vad det står i 2 Petr 2:16 om Bileams åsna: "Det stumma arbetsdjuret talade med människoröst och förtog profetens galenskap." Kan Gud använda sig av ett stumt arbetsdjur för att förtaga människors galenskap, så kan Han också använda oss, var och en, såsom sina redskap för att väcka människor ur deras sömn. Är vi än såsom spruckna lerkärl, så är ju den stora kraften av Gud och inte av oss (2 Kor. 4:7). Det är ju inte oss själva vi skall predika, utan Jesus Kristus, att Han är Herren, men vi endast tjänare för Jesu skull (2 Kor. 4:5). "En sådan tillförsikt har vi genom Kristus till Gud. Icke såsom om vi av oss själva vore skickliga att tänka ut något, såsom kom det från oss själva, utan den skicklighet vi har kommer från Gud ..." (2 Kor 3:4-6).

2) Men skall vi bli skickliga till att ... predika Guds ord, allt Guds råd – då behöver vi först och främst flitigt rannsaka i den Heliga Skrift, både för enskild väckelse och uppbyggelse och till väckelse och uppbyggelse för våra åhörare. Vi behöver läsa Bibeln mer än tidningar och andra skrifter och böcker, ja, mer än predikoböcker. Vi behöver läsa Bibeln i dess helhet, både Gamla och Nya Testamentet, för att få reda på allt Guds råd och för att bli mäktiga att med Skriftens ord lära, undervisa och förmana. Vi behöver läsa Bibeln, inte med bibelkritik, utan med självkritik och bön, för att bli väckta, omvända, trogna och benådade predikare, som kan föra Guds ord med Andens och

kraftens bevisning. Här är egentligen vägen till att vår predikan kan få en väckande kraft.

3) Men vad är då att säga om predikans förberedelse, uppläggning, utförande? (...) Det viktigaste härvidlag är bön om den Helige Ande. Då människan inget kan ta, om det inte blir henne givet från himmelen (Joh. 3:27), så är det en huvudsak vid all predikan (...) att be den Helige Ande om, att Han måtte ge det som skall predikas och att det som blir givet också talas, men också att Han måtte ge kraften till det som blir talat. I förklaring över Ps. 8:3: "Av barns och spenabarns mun har du upprättat en makt för dina vänners skull" säger Martin Luther bl.a.: "Fördens skull är endast detta som gäller för oss, att vi lånar vår mun åt ordet. Men Gud tillhör dess fullbordning och att ge växten. (...) Därför skall vi lägga bort detta dåraktiga förtroende till oss själva, som skulle vi medverka något genom ordet hos åhörarna. Nej, vi skall fastmer i bönen beflita oss om, att Gud allena utan oss gör sitt ord kraftigt och verksamt hos åhörarna, det ord Han talar i och genom predikaren och läraren. Ty Han är den som talar (Matt. 10:20), Han är den som verkar allt i alla (1 Kor. 12:6). Vi är endast kärll och verktyg, som varken har makt att ta eller ge, såvida inte Han ger och tar."

Men predikans anordning och framförande – vad skall vi säga om detta? En sinnrikt upplagd och väl genomförd predikan kan innebära en njutning för förståndet att höra, men den väckande kraften ligger nog mer i det enkla ordet, som går rakt på sak. (...)

Skall nu predikan vara Guds ord, så måste vad som sägs vara helt överensstämmande med den heliga Skrift. Vad som talas skall alltså bevisas och bestyrkas med Skriftens ord. Ett synnerligt mönster i detta avseende är den salige Johann Arndts härliga skrifter. Detta innebär nu inte, att bibelord skall hopas, det ena på det andra, utan vidare, ty där måste vara ett sammanhang som binder ihop sanningarna och binder och tvingar åhörarna, så att de inte kan komma undan. Föga väckande är s.k. vi-predikningar, som tar alla i klump – som framställer Guds ord så, att det visserligen är något som gäller alla, men som likväl träffar egentligen inga. Det stöter ingen. Och "den predikan, som inte stöter

och förargar de oomvända, uppbygger inte de trogna. – ett bi utan gadd frambringar ingen honung”.

Kan en gammal predikan innehålla någon väckande kraft? Ja, naturligtvis, om det är Guds ord. Detta må inte vara sagt för att ge stöd åt prästers lättja, men såsom tröst för en stackars präst som är i predikovånda och kanske inte ser någon tid över till predikoskrivning på lördag kväll. Claus Harms anser, att lördagen är lämpligast till predikoberedelse, och i det instämmer vi. Men om det då skulle inträffa något oförutsett hinder på lördagen? ”Då har detta alltid varit min tröst: mellan lördagen och söndagen är ju en hel natt”, svarar Harms. (...)

4) Jag har redan berört, att det inte är vår sak (...) att bestämma tider och stunder för väckelsens början och fortsättning bland människorna. (...) Saken som det gäller för oss, hur det än kan se ut, är: att predika Guds ord rent och klart, inte bara såsom ett ord *om* Gud, utan såsom ett ord *från* Gud. Det är den väckande kraften i vår predikan.

Till slut vill jag anföra några ord ur Bengels Pastoralregler: ”... En själsörjare skall tappert gripa sig an saken, verka bland människorna och inte låta modet sjunka.” Vidare säger Bengel: ”Om Gud förlänar den ene större skörd än den andre, så följer dock inte av detta, att den förre står bättre till boks hos Gud. - Faller ett träd inte för *ett* hugg, utan det behövs *femtio*, och en gör tre, en annan fyrtiofem och en tredje, för vilken trädet faller, två, så kan man fråga: Vem har arbetat mest i denna sak? Vem skall få största lönen? Och vilken tänker man minst på, hur mycket han bidragit till trädets fall? Så är det även med arbetet på själarna.

Ja, må vi präster, till vår egen väckelse och vaksamhet och för att vår predikan skall få en väckande kraft, ofta ta fram och läsa Herrens sju sändebrev i Upp. 2-3. Och må vi präster och åhörare gemensamt ständigt besinna, vad det står vid slutet av varje sändebrev: ”Den som har öra, han må höra vad Anden säger till församlingarna.”

Ur en artikel av kh Lave Johnson (1894-1956)

Införd i *Julhälsningar till församlingarna från präster i Göteborgs Stift* årg. 1950

Inledning och bearbetning PT

Från Lutherstiftelsens styrelse

Gåvovädjan till Lutherstiftelsens arbete:

Pastoral utbildning, gudstjänstverksamhet i Göteborg, Skåne och Värmland samt utgivning av Göteborgs Stifts-Tidning

Lutherstiftelsens ändamål är ”att befrämja kristendomsundervisning och teologisk utbildning på grundval av Bibeln och Svenska kyrkans bekännelseskriterier samt att i övrigt verka för en sund kyrklig utveckling i evangelisk-luthersk anda”. Den pastorala utbildningen är kärnverksamheten för att förverkliga detta ändamål. Det realiserar också genom stöd till gudstjänstverksamhet i Göteborg, Skåne (S:t Markus i Lund och Ravlunda gudstjänstgemenskap) och Värmland (S:t Petri i Karlstad) där teologie studerande kan göra praktik och efter prästvigning tjänstgöra. Sedan länge är stiftelsen dessutom engagerad i utgivningen av Göteborgs Stifts-Tidning (GST). Utgivningen sker nu till så låg kostnad att GST nästan helt bär sina kostnader. Ekonomisk förvaltning är också en betydande utgiftspost: räkenskaperna måste skötas ordentligt! Styrelsen arbetar för att göra verksamheten så kostnadseffektiv som möjligt. Flytten till FFG har inneburit mycket stora besparingar samtidigt som den främjat verksamheten på olika sätt.

Lutherstiftelsen har erhållit ett antal större arv som möjliggjort att det omfattande arbetet kunnat fortsätta. Samtidigt mottar vi kontinuerligt generösa gåvor. De senaste tre åren uppgick dessa till ca 769.000 (2021), 574.000 (2022) och 397.000 kr (2023) mycket beroende på antalet större gåvor och bidrag. Gåvor och försäljningsintäkter räcker dock inte för att bestrida kostnaderna som år 2024 väntas bli drygt 1.300.000 kr. Därför kan större nedskärningar snart bli nödvändiga för att säkra verksamheten på sikt. Om så sker kommer den pastorala utbildningen att prioriteras. Vidare måste GST:s ekonomi vara i balans.

Vad gäller församlingarna har dessa att med kollekt och gåvor betala sina utgifter så långt det går.

Dock: även om de sedan länge bidrar med betydande medel till prästkassan är gemenskaperna för små för att själva bestrida kostnaderna för sina prästtjänster. Stiftelsens stöd fordras för att gudstjänstlivet skall fortsätta i nuvarande omfattning. Stödet beror på förutsättningarna. Kostnaden för gudstjänsterna i Göteborg består främst av lokalhyra (dock ingår Timo Laatos insatser i hans tjänst). Beträffande S:t Markus i Lund bekostar stiftelsen en halvtids prästtjänst vilket möjliggör gudstjänstfirande så gott som varje söndag och helgdag och att andra pastorala behov tillgodoses. S:t Petri i Karlstad får stöd genom arvodering av präster för högmässor (ibland med sjukbesök) cirka en gång i månaden.

Inte minst genom er, Lutherstiftelsens givare, sörjer HERREN för att denna omfattande och angelägna verksamhet kan bedrivas. Vi tror att Han har en kallelse för Lutherstiftelsen också kommande år och hoppas att ni även fortsättningsvis kan stödja detta Guds rikes verk för vårt land och vårt folk.

Gud vare tack som ger oss segern genom vår Herre Jesus Kristus! Stå därför fasta och orubbliga, mina älskade bröder, och arbeta alltid hängivet för Herren. Ni vet ju att er möda i Herren inte är förgäves! (1 Kor 15:57f)

Styrelsen

Gåvor kan betalas in till:

Huvudkassan:

pg 49 12 14-3,

bg 340-5826 (SEB)

eller swish: 123 - 000 16 85

(ange eventuellt vilken verksamhet du vill stödja).

Prästkassan

(församlingsverksamhet):

pg 34 65 56-4

Göteborgs Stifts-Tidning:

pg 2 55 21-6.

Nattvardsvin (II)

”Vinets som påbjudet element i Herrens måltid”

Andra delen av en artikel (från 2007) av Tomas M Winger, pastor i en bekännelse-trogen luthersk kyrka (LCC) i Canada.

Den följs av några kommentarer av undertecknad.

10. Vi har slagit fast att Jesus med största sannolikhet brukade vin vid instiftandet av Herrens nattvard. Hur skall vi förstå förhållandet att han talar om en bågare som innehåller ”vinträdets frukt”? Vissa har menat att dessa ord visar att Jesus tillåter oss att bruka druvjuice i nattvarden. Denna slutsats är dock felaktig. För det första använder Jesus inte det normala grekiska ordet för ”frukt” som kan användas om det som liknar druvor. I stället använder han ett substantiv härlett från verbet ”att bli” vilket hellre bör återges med substantivet ”produkt”. Sålunda bör vi översätta ”vinträdets produkt”, vilket mer naturligt hänvisar till sådant som vin som ju är ”producerat.” För det andra är Jesus inte upphovsman till detta uttryck. Han använder en standardiserad, teknisk formulering som rabbinerna brukar om välsignelsen av vinet i påskmåltidens bågare. För det tredje är det ett fundamentalt språkligt och logiskt misstag att mena, att eftersom Jesus här talar om bågarens innehåll som vinträdets produkt så kan vi bruka vilken produkt av vindruvor som helst. Med en sådan logik kan vi hävda att när Jesus på korset säger till sin mor ”Kvinna, se din son” (Joh 19:26), så menade han att varenda kvinna i världen kan se Johannes som sin son. Men det gjorde han ju inte, utan han talade om en speciell kvinna, nämligen

Maria. På motsvarande sätt säger Jesus inte vid den sista nattvardsmåltiden ”Ni kan bruka allt som ’produceras av vinträdets frukt’ då ni upprepar firandet av denna måltid”. Nej, han tog en bågare med vin, han hänvisade till den genom att bruka en allmänt känd teknisk term som kan översättas ”produkt av vinträdets frukt”, och gav oss i uppdrag att göra som han gjorde.

11. Konkordieformeln står därför på en solid historisk och teologisk grund då det slår fast: ”Ty då Kristus uttalar denna befallning vid bordet och i samband med aftonmåltiden, kan det icke vara något tvivel om att han talar om riktigt naturligt bröd och vin och om ätande och drickande med munnen” (VII: ”Om den heliga nattvarden”). Sådana ord, som är bindande för lutherska pastorer, utesluter att vinet ersätts med annan dryck. Varken druvjuice eller s.k. ”avalkoholiserat vin” svarar upp mot dessa kriterier. Ty fastän det senare en gång varit vin, är det inte längre vin när alkoholen tagits bort. Vissa har argumenterat för att avalkoholiserat vin är kemiskt identiskt med vanligt vin, om än med en lägre alkoholhalt (vanligtvis 0,5 procent). Detta innebär emellertid en motsättning i terminologin eftersom den grundläggande innebörden i ordet ”vin” är jäsningsprocessen som ger alkoholhalten är det som kännetecknar ”vin” är ju tydligt då man betänker att jästa drycker producerade av andra frukter som äpple och plommon kallas äpple- respektive plommonvin. Sådant vin kan dock ej användas vid nattvardsfirande eftersom Jesus påbjudit vin av druva.)

Om vi gör som Herren gjorde och brukar den dryck som han brukade, kommer det inte att råda något tvivel: Ersättningen av ett element i nattvardsmåltiden med ett annat element skapar däremot allvarligt tvivel huruvida vi vid mottagandet av sakramentet verkligen får de

gåvor som Herrens här vill ge oss. Tro är motsatsen till tvivel. Tron däremot, klänger sig bara fast vid det som är fast och säkert.

Detta innebär att vi har att förhålla oss till en fråga rörande teologi och bibeltolkning som går utöver frågorna om de historiska omständigheterna kring den första nattvardsmåltiden. ”Herrens måltid” kallas ”Herrens” därför att Han instiftade den och gav den till oss för vårt bästa. Han gav oss instruktioner att fira denna måltid i enlighet med hans bemyndigande. Hans bemyndigande är att vi skall göra som han gjorde, att de män som representerar honom i det Heliga Prästämbetet, skall ta bröd och vin, konsekra brödet och vinet med de ord Han gav oss, och ge det till botfärdiga och troende kristna att äta och dricka till syndernas förlåtelse, liv och frälsning. Eftersom Herrens måltid inte är människans måltid får vi inte förändra den efter våra önskemål, svagheter och otro (1 Kor 11:20). För det skulle verkligen vara ett utslag av otro att tro att Herren skulle ge oss något som kan skada oss. Vi bekänner med Luther i den Stora katekesen (V: ”Om nattvarden sakrament”):

Det går ju dock icke an att anse sakramentet såsom ett skadligt ting, varifrån man helst bör hålla sig borta, då det fastmer är ett alltigenom hälsosamt, tröstligt läkemedel, som hjälper dig, och giver dig liv till både kropp och själ. Ty där själen blivit frisk, där har också kroppen fått hjälp. Varför förhålla vi oss då gentemot detsamma, som vore det ett gift, varigenom man äte sig döden?

Om en sådan fruktan skulle få oss att ändra på något som Kristus har gett oss, riskerar vi att helt gå miste om dess nytta.

Ty vi måste betänka detta [...] att sakramentet inte tillhör oss utan Kristus [...]. Därför kan vi inte göra något annat av det, utan måste handla i enlighet med hans bud och hålla detta. Å andra sidan, om vi skulle ändra eller ”förbättra det” då blir det till ingenting och Kristus är inte längre närvarande, ej heller hans bud.

Lilla katekesen med utveckling

Av Gottfrid Billing. En av männen bakom 1878 års katekesutveckling fördjupar katekesens lära om kyrkans tro och bekännelse.

309 sid. Inbunden 30:-

Porto och emballage tillkommer.
Kontaktuppgifter på sidan 2.

(Martin Luther i *Om Privatmässor och vigning av präster* (1533). WA 38:240.24; AE 38:200.)

Å andra sidan, där tron klänger sig fast vi Kristi ord och där sakramentet bibehålls som den odelbara helhet som Han har påbjudit, är den rik av välsignelse.”

Se då, vilken vacker, stor och fantastisk sak det är, hur allt förs samman i en sakramental verklighet. Orden är den första saken, ty utan orden skulle bågaren och brödet ingenting vara. Dessutom, utan brödet och bågaren, kunde Kristi kropp och blod inte vara där. Utan Kristi kropp och blod skulle Nya förbundet inte vara där. Utan det Nya förbundet, skulle syndaförlåtelsen inte vara där. Utan syndaförlåtelse skulle liv och frälsning inte vara där. På så sätt knyter orden brödet och vinet till sakramentet. Brödet och vinet omfattar Kristi kropp och blod. Kristi kropp och blod omfattar det Nya förbundet; det Nya förbundet omfattar syndernas förlåtelse; syndaförlåtelsen omfattar evigt liv och frälsning. Se, allt detta erbjuder måltidens ord oss och ger oss, och vi omfattar detta med tro. Är det då så konstigt att djävulen hatar en sådan måltid och bussar fanatikerna mot det?

(Martin Luther i *Bekännelse rörande Herrens måltid* (1528), AE 37:338.)

Några kommentarer:

“Altarets sakrament är vår Herres, Jesu Kristi, sanna kropp och blod, under bröd och vin, instiftat av Kristus själv, till att ätas och drickas av oss kristna.” Så inleds Lilla katekesens förklaring över altarens sakrament. Den följs av instiftelseorden där det inte direkt sägs något om ”vin”: När Herren Jesus uttalade dessa talade han om *kalken* som är det nya förbundet genom hans blod, utgjutet för många till syndernas förlåtelse, och som nattvardsgästerna ges att dricka av, till Hans äminnelse.

Innebär då denna omständighet att bruket av vin kan ”problematiseras”? Förvisso inte! Som artikeln gör gällande, visar 1) Jesu ord att Han vid nattvardens instiftelse drack av vinstockens gåva för sista gången här på jorden för att sedan åter dricka av den på nytt med lärjungarna i Faderns rike, samt 2) att nattvardinstiftelsen var en del av

påskmåltiden, att drycken i fråga var vin. Bibelns eget vittnesbörd om vinets plats i Gudsfolkens förväntningar om den Messianska måltiden som förebådas i nattvarden räcker för att denna sanning skall vara klar och tydlig. Artikelförfattaren ger exempel från gamla judiska skrifter som stödjer denna sanning. Här kan också anföras att man under hela kyrkans historia alltid brukat vin som element i Herrens måltid. Det kan vidare nämnas att då undertecknad studerade en stor mängd moderna bibelkommentarer över de bibelpassager som återger instiftelseorden för att finna resone-mang där bruket av vin ifrågasatts, blev resultatet följande: Inte en enda av dessa källor berörde överhuvudtaget problemställningen. Det tas för givet att vin brukades då nattvardens instiftades. Denna omständighet gör att vi med än större emfas kan slå fast: Bibeln och bekännelsen lär att då Guds folk samlas till nattvardsmåltid brukas bröd och vin! När Luther och även de svenska reformatorerna på sin tid menade att det är bättre att avstå från sakramentet än att ersätta påbjudet element med ett annat, hade de rätt. Sakramentets löften gäller under förutsättning att vi firar denna heliga handling enligt Jesu instiftelse.

Beträffande medkristna som p.g.a. alkoholproblem oroar sig för att intagande av vin kan medföra återfall i missbruk gäller, som man kan läsa i artikeln, att vinet då kan ges utspätt med vatten (precis som nattvardsbröd kan ges på sked i flytande form till medkristna som av medicinska skäl inte kan inta fast föda).

Beträffande bruket att spä ut nattvardsvinet med vatten bör man dock också anför följande. Vattnet skall ej blandas i vinet på ett sätt som ger intrycket av att vattnet är ett tredje nattvardselement. Och framför allt står det inget i Bibeln om att vinet *skall* spä ut med vatten. Med tanke på att Herren genom sin profet Jesaja som ett kännetecken på det *trolösa* Judafolket nämner att deras ädla vin spä ut med vatten (Jes 1:22) och att Herren vid sitt Rikes segerfest skall bjuda på ”starkt, klart vin” (1917; Bibeln 2000), kan det i stället ha ett symboliskt värde att bruka rent, utspätt vin.

Patrik Toräng

Officiellt

Tillsatta tjänster

Km i Göteborgs Domkyrkopast, Annedal fr 14/8 2023: km Ludvig Lindelöf, Karl Johan.

Km i Carl Johan, Högsbo fr 1/12 2023: km Nina Konneback, Älvsborg.

Km i Västra Frölunda, förs herde i Näset fr ½ 2024: km Tilda Nordspira, Cal Johan.

Km i Kind, Sexdrega fr ½ 2024: padj Ted Årsund Råberg, Ulricehamn.

Km i Bollebygd fr 11/6: padj Gunnar Nilsson, Alingsås.

Km i Askim, arb ledande, fr 5/7: VDM Christofer Rogestedt, Mölnadal.

Km i Tölö-Älvsåker, Tölö, fr 11/7: km Jenny Magnusson, Älvsborg.

Km i Lindberga fr 1/8: VDM Katarina Eriksson, Stråvalla.

Km i Västra Frölunda, Älvsborg, fr 19/8: km Susanne Olbing, Domkyrkopast, Domkyrkoförs.

Km i Tölö-Älvsåker, Älvsåker, 1/9: km Tuja Nilsson, past.

Km i Hök fr 1/9: km Cecilia Billqvist, Hjärnarp-Tåstarp, Lunds stift.

Diakon i Kind, projektjänst 2 år 2024-2025: diakon Katarina Redegard, past.

Avgår med pension

Avgått fr 1/8 2023: km Lars-Olof Andersson, krim vården, Backa.

Avgår fr 1/9: km Anders Ingmår, Tölö-Älvsåker.

Avslutad tjänst

Fr 27/5 2024: kh Christofer Rogestedt, Kungsbacka-Hanhals.

Avlidna

Avliden 28/6: pr, fd kh i Annedal Bengt Inghammar, Göteborg, f 1940. Prästvigd 1965, padj i Biskopsgården 1965, kadj där 1966, km där 1968, stiftsadj 1970, bitr pastor vid Bräcke diakonigård 1972, tf km i Annedal 1977, kh där 1978-2007 och kpr 1991-2007.

Avliden 29/6: fd gymnasielärare VDM Helge Fredriksson, Halmstad, f 1945. Eo adjunkt vid Sannarpskolan i Halmstad 1972, prästvigd 1980, gymnasielärare vid Sannarpskolan 1980-2014, sammanlagt 41 år.

Lite stiftshistoria

Då väckelsen kommer (I)

Hur såg det ut, när väckelsen kom till vårt stift under förra århundradet, hur bland människor och hur i hemmen? Hur såg väckelsen ut i praktiken, hur arbetade de män som blev väckelsens redskap och vad var ledstjärnan i arbetet för dem? Vad har väckelsens historia att lära oss, som lever i en tid, när mycket är annorlunda än då, men när ändå något ursprungligt är kvar, fast det synes vara på väg att försvinna, varför räddningen alltmer förefaller oss vara nya väckelsens tider?

Vad är väckelse? Ingen må vänta sig att finna själva *ordet* hos Schartau och hans lärjungar. De talade aldrig om väckelse men väl om *väckelser* såsom en verkan av upplysningen genom lagen. Själva termen är av senare datum och är en kyrkohistorisk rubrikterm mera än en religiös term. Men det som hos väckelsemännen ändå skulle kunna sägas motsvara vad vi menar med väckelse, är deras tal om kallelsetider och nådebesökelsens tider. Och när Jonas Lindskog i en predikan talar om särskilda tider för Andens utgjutelse, så är detta ett uttryck för detsamma. Till dessa tider räknar han Johannes döparens tid, Jesu och apostlarnas dagar, tiderna för större och allmänna förföljelser och de yttersta tiderna. Det är ingen tillfällighet, att han dit inte räknar den väckelse, vars barn han själv var. Men det är den han syftar på, när han fortsätter: ”Även före den antikristiska nöden kan en Andens utgjutelse ske, men denna igenkänns mera av den större troheten som visas av de få, än av den stora myckenheten av dem som kommer till den hopen som tror.” Och så följer något av en hälsosam kritik mot alla svärmiska väckelsedrömmar: ”Man bör icke låta förvilliga sig av de stora skrymtarehoparna, såsom skulle däri ligga någon vinning för Guds rike. Ty att en hop uppväckta människor en tid irrar omkring utan ledning och i sin villrådighet stannar vid sin halva andlighet eller omsider fångslas igen under världsträlldomen eller under

uppväckelsessäkerheten, är att anse som ett förebud till den yttersta tidens andliga förbistring men icke såsom en triumf för himmelriket, i vilket skrymtaredjävheten aldrig haft någon del.”

En sådan kritik kan tjäna som ett memento för oss, som gärna är benägna för att göra oss ett väckelsebegrepp, förorenat av frireligiösa tankegångar. Det vill t.ex. ofta bli så, att man anser det mest typiska för en väckelserörelse vara den anglo-amerikanska inriktningen på nyrekrytering bland massorna medelst särskilda väckelsepredikanter och väckelsemetoder och ensidig väckelseförkunnelse, sådan denna verksamhet i sin mest markanta form utövas hos oss inom pingströrelsen och frälsningsarmén. För en sådan väckelsetyp är det ett behov av att ofta och kraftigt betona att det *är* väckelse. Som vi hörde nyss, gjorde inte Lindskog det. Väckelsens banbrytare i vårt stift gjorde det inte heller fastän de enligt vår mening kunde gjort det med full rätt. Men att de inte gjorde det, berodde inte på att de var pessimister, den pessimistiska synen hör till väckelsens *regress*. De var optimister, när de såg på Ordet och Andens kraft. Men de var *realister* i sin syn på sig själva såsom redskap och på resultatet av väckelsen. Det är därför som Holmqvist, väckelseledaren med de många åhörarna, på 1830-talet anslår dessa toner i avskedspredikan i Solberga: ”Fastän jag hjärtligen önskade, att framgången av det predikade ordet allestädes skulle vara mycken, är jag dock nöjd med att densamma för mig alltid synta liten, emedan de saliga tidernas sommar ännu icke kommit med de gyllene evighetsfrukterna utan slutet av vintern vilar över den kristna församlingen. Ja, jag har också styrkts i denna förnöjsamma tanke genom den erfarenhet jag förut och i synnerhet *här* inhämtat, att de på våra dagar utskrikna rika skördarna åt Guds Rike innehåller icke vetekärvar, utan ogräs, agnar och skal.”

Såg de således på väckelsens resultat utan någon falsk väckelseoptimism, så var de heller inte besjälade av någon ensidig önskan att bara väcka – men heller inte att bara fostra. Sådant som tillståndet var i stiftet i det stora hela, kunde det ju eljest ha legat nära till hans för de unga män som kom från Lund och lärofadern där, att ”gå in för” väckelse. Inget tyder på att de ville starta en väckelse. Utan de komma bara med ett rätt Guds ord, som de trodde på och vars kraft de förnummit på sig själva. Utan att försöka något extra, utan att organisera, inte för massverkan predikade de så detta ord och undervisade konfirmanderna och hade det med till de sjuka. De var utan tvivel inställda på att likt Schartau få vänta i årtal på någon mera tydlig framgång. Men vad de inte beräknat inträffade. När *de* kom med Ordet, kom *Herren* med sin Andes pingstvind. De fick så gott som genast se frukt och mycken frukt. *Det blev väckelse.*

Till svar på frågan: vad är väckelse, vågar jag inte komma med någon uttömmande definition på väckelse i allmänhet, ej heller ange ”vår” väckelsens plats i det stora sammanhanget. Men utifrån det sagda skulle jag vilja framhålla följande karakteristiska drag hos kyrkväckelsen i vårt stift: först och främst: den var en *Ordets* väckelse, och för det andra: den var en *Guds Andes* väckelse. Därtill kommer, att den hade all sann väckelses innersta kännetecken: det skarpa skiljandet mellan omvända och oomvända, men den ville inte stanna vid att *endast* uppväcka människor utan avsåg att föra dem till tro och ett liv i tro och helgelse under daglig bättring.

Kh Algot Erlandsson (1906-1979)
Ur *Julhälsningar till församlingarna från präster i Göteborgs Stift* årg. 1950

Fortsättning följer

Islamofobi

Det talas mycket om islamofobi. Det är fördomsfullhet gentemot islam och dess utövare, det vill säga muslimerna. I själva verket betyder begreppet rädsla som islam väcker. Vanligtvis beskylls personer, som av någon anledning kritiserar islam, för detta.

Jag stöder inte islamofobi, inte något slags fördomsfullhet, inte förtal, inte diskriminering. Från min sida önskar jag ett fredligt umgänge med muslimer och utövare av alla religioner. Den kristna kärleken gäller alla. Inte ens en motståndare utgör något undantag från regeln. Jesu bergspredikan förpliktar (Matt 5-7).

Varifrån härrör islamofobin? Antagligen ofta från onödiga fördomar. Emellanåt måste man fråga sig om muslimerna själva ger upphov till rädsla för islam.

Organisationen Open Doors publicerar varje år rapporten ”World Watch List”, där man listar de 50 farligaste länderna för kristna. Varje år markeras de starkt muslimska länderna med rödaktiga färger, vilket betyder att förföljelsen av kristna är extremt svår eller mycket svår i de länderna. Om man frågar kristna i de länderna om anledningen till deras islamofobi är anledningen uppenbar: de förföljs svårt, deras människovärde har förtrampats, brott mot dem utreds inte ens alltid i vederbörlig ordning, de tillerkänns inte fullständiga medborgerliga rättigheter.

Den Europeiska Unionen och övriga västländer har – vem vet hur länge – uppmanats att kräva samma rättigheter för de kristna i muslimska länder som muslimerna får i västvärlden. Förgäves. Någon verklig religionsfrihet existerar inte. Man tillåter inte öppen förkunnelse av evangeliet, framför allt inte evangelisation bland muslimer. En muslim får inte konvertera till kristendomen utom under personlig livsfara. Konvertiten blir på det mest uppenbara sättet avvisad av staten och övergiven av sin släkt och blir ett vrak som förtjänar våld eller hedersmord. Kyrkobyggande tillåts knappast, och, om det ändå tillåts, inte utan vidare och utan många om och

men. Gudstjänster störs. De kan bli avbrutna eller avbryts när beväpnade och skjutande militanta stormar in. Här har jag inte heller hunnit räkna upp allt.

Denna islamofobi berör inte ens bara kristna. Också den interna maktkampen inom islam blir hård. Ju mer man vet, desto smärtsammare blir det. Det är chockerande att veta att muslimer också dödar varandra, emellanåt så många som möjligt. De två huvudriktningarna (sunni och shia) lever inte i ömsesidig tolerans. Några andra mindre riktningar förorsakar ännu mer förargelse. Miljontals muslimer har flytt till västländerna undan andra muslimer. Är det rätt?

På senare år har kanske ISIS eller ”Islamiska staten” skapat mest verklig islamofobi. Organisationens brutala våld och mer än råa avrättningar har väckt kalla kårar. Till saken hör att allt togs upp på bild och visades non-stop i deras egna kanaler. När man i Finland debatterade de krigare som åkte härifrån för att vara med, eller repatrieringen av deras fruar (avsiktligt i plural) och barn, beskyllde man så vitt jag vet inte kritikerna av detta för islamofobi. Alla var rädda, ända uppe i regeringen.

Själv var jag i Sverige när Hamas i oktober 2023 anföll Israel och med ett djuriskt raseri mördade över ettusen judar. En kall kår gick igenom sinnena av den anledningen, när svenskarna, kanske det mest ”Palestina-vänliga” folket i världen, såg hur folk i Allahs namn strömmade ut på gatorna för att vifta med flaggor och glädjas över att människor obarmhärtigt lemlästas, slaktats, bränts, till och med sprängts och förstås gruppvåldtagits. Inte ens små barn besparades. Hur kan man förstå detta?

Det finns förorter i Sverige dit inte ens en beväpnad polispatrull ger sig in av rädsla för våldet. Migranter har tagit makten, ofta grupper av muslimsk härkomst, som har flyttat över de oroliga förhållandena i sina ursprungsländer till sitt nya hemland. Israel har förklarat Malmö stad som en farlig stad för judar och varnat sina medborgare för att resa dit.

I Turkiet kan man fortfarande inte ens diskutera dödandet av ca. 1,5 miljoner armeniska kristna för mer än hundra år sedan. Motsvarande äger idag rum i t.ex. Nigeria. Där dödas det varje år fler kristna på grund av deras tro än i övriga världen sammanlagt! Inte många får läsa om detta i tidningen.

Från flyktningmottagningarna i Finland kommer rapporter om att f.d. muslimer som konverterat till kristendomen hotas och isoleras av muslimer. Ibland gör man verklighet av hoten. Ibland måste en invandrare som bekänner sin kristna tro flytta bort för att få vara i fred. Myndigheterna har inte kunnat få bukt med problemet. Ibland har flyktingar som bekänner sig som kristna utan förbarmade knuffats ut i Medelhavets vågor från fullpackade gummibåtar. Hatet är hjärtlöst.

Jag skulle tro att kvinnor i synnerhet har skäl att frukta. I Europa har man debatterat införandet av shari-alag bland de muslimer som lever i Europa. Det skulle innebära en acceptans av ojämlikheten. Man skulle återvända till den mörka medeltiden eller ända till stenåldern. Utrymmet i spalterna räcker inte till för att berätta vad allt som skulle följa. Det räcker att man kommer ihåg nyheterna man läser. I praktiken skulle vi avstå från FN:s och EU:s konventioner om mänskliga rättigheter. Dessutom skulle det till sist inte räcka för islamisterna att sharialagen bara trädde i kraft delvis, utan i nästa steg skulle de kräva att hela lagen efterlevdes överallt i samhället. Till islam hör som ett oförtytligt element den oreserverade underkastelsen inför Allahs vilja. Undantag beviljas inte. Ett samhälle med olika värden eller mångkultur är en omöjlighet.

Jag har inte för avsikt att spå på islamofobin. Jag försöker inte skapa särskilda fördomar gentemot islam. Jag vill heller inte att muslimer behandlas illa eller stick i stäv med människovärdet. Jag önskar att de får höra om den Gud som älskar dem, som utgav sin ende älskade Son i döden för deras synder och våra synder. Islamofobin är emellertid ett fenomen som i stora drag grundar sig på muslimernas egen våldsamma historia och hatfulla attityder. Finns det, enligt deras egen uppfattning, ett fredligt islam?

Timo Laato

Nr 5

B POSTTIDNING
Ej retur

Lutherstiftelsens årssammankomst 2024

Lördagen 24 augusti

Plats: Församlingsfakulteten i Göteborg, Ekmansgatan 3

Program:

10.00 Gudstjänst. Kh Sveinung Eriksen

Kaffe i lokalerna. Medtag kaffekorg

11.15 Föredrag: "Vår lutherska gudstjänst – alltid lika aktuell?"
Patrik Toräng

12.15 Årsstämma

12.45 Andakt: katekesförklaring. Kh.em. Carl Sixten Block

Offer till Lutherstiftelsens arbete

Evangelisk Litteraturmission – SCRIPTURA

Efter Lutherstiftelsens årssammankomst hålls
Scripturas årsmöte, 13.15-14.30.

För mer information:

Lutherstiftelsens årssammankomst; ordf. Patrik Toräng 070 615 11 61
SCRIPTURAS årsmöte; ordf. Roland Gustafsson 076 165 15 59

advokat Andreas Stenkar Karlgren
010-762 04 00 | www.ives.se

Tänk på att meddela ändrad adress

Göteborgs Stifts-Tidning får inte längre returer av tidningar som inte kunnat delas ut.

V.g. meddela vid behov ändrad eller korrigerad adress till:

gbgs.stifts.tidning@gmail.com

Telefon: 0723-180941

Göteborgs Stifts-Tidning
Ekmansgatan 3 411 32 Göteborg

Notis

Koptiska kyrkan avbryter teologiska samtal med Romersk-katolska kyrkan

Vid den ortodoxa egyptisk-koptiska kyrkans årssammankomst 7 mars 2024 reagerade samfundet starkt mot påven Frans uttalande *Fiducia supplicans* ("Bönfallande tillit") där denne slår fast att romersk-katolska kyrkan nu tillåter välsignelse av samkönade relationer:

Den ortodoxa koptiska kyrkan upprepar sitt tydliga och fasta ställningstagande att inte tillåta någon form av homosexuella relationer eftersom sådana är i strid med den Heliga Skrift och mot budet som lär att Gud skapade människan till man och kvinna. Kyrkan menar att alla välsignelser av sådana relationer, av vilket slag det än må vara, är en välsignelse av synd, vilket icke kan accepteras. (...)

Efter överläggningar med systerkyrkorna i familjen av östligt ortodoxa kyrkor, har beslut fattats att avbryta det teologiska samtalet med den katolska kyrkan.

Lilla katekesen med utveckling

Gottfrid Billing. En av männen bakom 1878 års katekesutveckling fördjupar katekesens lära om kyrkans tro och bekännelse.

309 sid. Inbunden **30:-**

Porto och emballage tillkommer.
Kontaktuppgifter på sid. 2.

**Nummer 6
planeras utkomma
fredagen den
27 september 2024.**